

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGYAR NEMZ. MÚZEUM KÖNYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL

1900. JULIUS 1-TŐL SZEPTEMBER 30-ÁIG.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 2796 db., áthelyezés útján 27 db., ajándék útján 76 db., vétel útján 42 db., összesen 3041 db. nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezen felül köteles példányok czímén beérkezett: gyászjelentés 1516 db., zárszámadás 434 db., püspöki körlevél 75., db., perirat 12 db., műsor 508 db., hivatalos iratok 143 db., alapszabály 194 db., szinlap 1696 db., falragasz 728 db., vegyes 417 db., összesen 5723 darab aprónyomtatvány.

Vételre fordítottatott 236 korona 90 fillér, és 60 líra.

Ajándékaikkal a következők járultak a könyvtár anyagának gyarapításához: Adler S. Bécsből, Barcza I. (2 db.), a bécsi csász. tudományos akadémia (2 db.), a békésmegyei gazdasági egyesület Békés-Csabáról, a m. kir. belügyminiszterium (2 db.). Budapest székes-főváros, Budapest székes-főváros statisztikai hivatala, a budapesti egyetemi tanács, a budapesti kereskedelmi és iparkamara, Fejérpatak László (8 db.), Fogarasi Albert Nagy-Enyedről, a m. kir. földmívelésügyi miniszterium, Geró Lajos, Gohl Ödön, Gulyás Pál (3 db.), Herman Ottó, Jankó János (22 db.), Katona Lajos, a m. kir. kereskedelemügyi miniszterium, Kováts László, Kőrösy József (2 db.), Krupec I. Teszérről, a linczi Museum Francisco-Carolinum (2 db.), Lóczy Lajos (2 db.), a M. Tud. Akadémia (4 db.), a Magyarországi Kárpátgyesület, a m. kir. meteorologiai és földm. intézet (4 db.), Milhoffer Sándor (3 db.), a miskolci kereskedelmi és iparkamara, a nagyszombeni erdélyi honismertető egyesület, Négyesy

Lászlóné (55 db.), a norvég kir. kormány, az osztrák cs. és kir. kereskedelmi miniszterium (4 db.), a statisztikai központi bizottság, Pálfi Márton Kolozsvárról, özv. Panian Viktorné (2 db.), a pápai Jókai-kör, a m. kir. pénzügyminiszterium, a pozsonyi orvos-természettud. egyesület, Schulpe György Pozsonyból (3 db.), Sepsi-Szentgyörgy város polgármesteri hivatala, a Stefánia-egylet, a svéd kir. kormány, a m. kir. szabadalmi hivatal (19 db.), Szalay Imre (4 db.), Szubay Benedek Kápolnáról, Téglás Géza Déváról, a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszterium (2 db.).

A könyvtár helyiségeiben 720 egyén 1614 kötet nyomtatványt, kölcsönzés útján pedig 208 egyén 522 kötetet használt.

A lefolyt évnegyedben 586 munka lett osztályozva, a melyekről összesen 683 czédula készítettett. A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe e negyedév folyamán 519 csomag érkezett; ugyaninnen 657 levél expediáltatott az egyes nyomdákhoz, a melyek közül 102 db. vagy a be nem küldött sajtóterméket, vagy pedig az elmaradt kimutatást reklamálta meg.

A nyomtatványi osztály anyagának revidálása is e negyedévben történt meg oly módon, hogy a szakaszba behelyezett összes munkák egyenkint, külön-külön összevettettek az egyes szakkatalogusoknak az adataival. A meglévő könyvek a szakkatalogusban vörös czeruzával jelöltettek meg, a hiányzó munkák címei pedig a szakkatalogusból egy külön ívre jegyeztettek fel.

A revizió statisztikai eredménye: 178,578 darab könyv. Vagyis 49 napi munkaidő alatt, 5 csoportban dolgozva, naponként átlag 3644 darab revidéáltatott, amiből egy csoport átlagos napi munkája 728 darabot tesz ki.

Az egyes munkák és a szakkatalogusok adatainak egybevetése szerint összesen 1910 munka hiányzott. Ez azonban nem mutatja a tényleges hiányt, mert a czédulakatalogus átnézése és a további kutatások után 399 munka már eddig is részint előkerült, részint pedig hiányának oka derült ki. Remélhető tehát hogy e szám a jövőben is még apadni fog.

Nem revidéáltatott a következő könyvtári anyag: Iskolai értesítők 12,263 db., schematismusok 1854 db., ordo és directoriumok 1870 db., XVI. és XVIII. századbéli röpiratok 3136 db., másodpéldányok 18,166 db., Kossuth-könyvtár 4303 db., Kisfaludy-könyvtár 1017 db., Hajnóczy-könyvtár 660 db., iskolai drámák 100 db., feldolgozatlan zeneművek 1326 db., a korábbi évekből feldolgozatlanul maradt anyag 19,414 db., és 1780-tól 1897-ig terjedő, vegyes mintegy 100,000 dbra terjedő kisebb nyomtatványok, melyek egyrésze ívrétek és bizonyos csoportok (évkönyvek, jegyzőkönyvek, alapszabályok stb.) szerint lett összeállítva és rendezve.

II.

A *kézirattár* a lefolyt évnyegyedben mindössze két német és egy magyar kézirattal gyarapodott. Az egyik német kézirat a levéltárból tétetett át, a másik valamint a magyar kézirat vásároltattak.

19 kutató 69 kéziratot és 74 irodalmi levelet használt.

A személyzeti viszonyok a negyedév nagy részében olyanok voltak, hogy csupán a folyó munkára és az újabb szerzemények feldolgozására kellett szorítkoznia. Nevezetesen a kézirattár eddigi vezetője a negyedév folyamán eltávozott a múzeumi könyvtár kötelekéből, a másik tisztviselő pedig részint a könyvtárnoki tanfolyamon, részint a párisi könyvtárnoki kongresszusokon való elfoglaltsága miatt hosszabb ideig nem szentelhetette idejét a kézirattárnak. Ehhez járul az a körülmény, hogy az osztályba osztott szolga a negyedév nagy részén át beteg volt s a negyedév végén be is adta nyugdíjaztatása iránti folyamodványát.

III.

A *hírlap-osztály* gyarapodása: *a)* köteles példányokból, kimutatással csomagban 70 hírlap 13,104 száma, egyes számokban 4070 szám, *b)* áthelyezés 2 hírlap 88 száma, összesen: 72 hírlap és 17,262 száma.

A könyvtár helyiségében: 195 olvasó 379 kötetet, házon kívül 8 olvasó 14 kötetet, összesen 203 olvasó 393 kötet hírlapot használt.

Végzett munka: *a)* czéduláztatott 30 hírlap és 209 évfolyam, *b)* átnézetett 10 hírlap és 13,505 szám, *c)* kötés alá adatott 258 hírlapkötet.

A köteles példányok beírásán kívül átvétetett az »*Athenaeum*« könyvnyomda- és kiadó-társulat által *ajándékozott 30 hírlap 448 kötete*, mind félvásznonba kötve. (Ezek azonban *duplumok* és csak egyes hiányzó számokat pótolnak, azonban a későbbi használatra fenntartandók; azért a hely szűke miatt egyelőre a pinceszékhelyiségben helyeztetek el).

IV.

A *levéltári osztály* ajándék útján 3, vétel útján (199 korona összegért) 14, örök letétemény útján 5 darabbal és a Szirmay család borsodi ágának levéltárával, összesen 22 darabbal és egy családi levéltár még számba nem vett darabjaival gyarapodott. A törzsanyag gyarapodásából 3 db. esik a középkori, 5 db. az újabbkori, 4 db. a nemesi iratok, 1 db. az 1848—49-es gyűjtemény, 1 db. a külföldi iratok és 3 db. a fényképgyűjtemény csoportjaira.

Az ajándékozók nevei: Bossányi Lajos szécsi, kemeri Mikó

Gyula és Solyom Balázs m. kir. pénzügyi tanácsos, budapesti lakosok. Örök letéteménnyel Szirmay Balamér és Görgei István (utóbbi a Görgei család levéltárának kiegészítéséül 5 darabbal) járultak a levéltári anyag növeléséhez.

A szerzemények közül említést érdemel néhai Rudolf trónörökösnek 1868. február 20-ikán magyar tanítójához, Homoky apáthoz írt levele és Deák Ferencz 1870. június 7-iki levele Solyom Balázshoz.

Nemesi irataink gyűjteménye a következő új darabokkal gyarapodott: 1. 1630. május 26. Bécs. II. Ferdinánd címeres levele Szikszay Szücs János részére; 2. 1650. július 20. Gyulafehérvár. I. Rákóczi György címeres Levele Bakos Tamás és társai részére; 3. 1725. október 16. Bécs. III. Károly címeres levele Torkos Jakab részére; 4. 1834., február 3. Szombathely. Vasvármegye nemesi bizománya Dienes Ferencz részére. Családi letéteményeink számában, mindkét letétemény, t. i. a Görgei Istváné és a Szirmay Balaméré, már korábban letéteményezett levéltárak kiegészítéséül szolgálván, nem állott be növekedés.

A lefolyt évnegyedben 31 kutató 8182 oklevelet, használt; külső használatra, 4 térítvényre, 53 irat és 1 fénykép, összesen 54 darab kölcsönöztetett ki.

A levéltár személyzetét leginkább az előző évnegyed nagy szerzeményeinek feldolgozása vette igénybe. A Vég hely örökösöktől megvásárolt második gyűjtemény, a tavaly megvett nagy gyűjtemény kiegészítő része, teljesen feldolgoztatott. Tartalma a következő: középkori eredeti iratok XIII. századból 1., XIV. sz. 10., XV. sz. 20., XVI. sz. 6 darab, összesen 37 darab, másolatok 25 db., újkori iratok XVI. sz. 27 db., XVII. sz. 186 db., XVIII. sz. 1740 db., XIX. sz. 1638 db., összesen 3653 darab, nemesi iratok 3 db., az 1848/49-iki szabadságharcra vonatkozó iratok és nyomtatványok 423 db., czéhiratok 7 db., genealogiák 42 db., elenchusok 142 db., külföldi iratok 2 db.; az összes iratok száma 4272 darab. Rendeztetett továbbá a Holló-féle gyűjtemény; revidálása, a szerzemény könyvbe való bevezetésével kapcsolatban most folyik. Itt soroljuk fel az előző évnegyedes jelentés kiegészítéséül a nemesi iratoknak a második Vég hely-gyűjteményből származó szaporulatát: 1. 1597. ápril 5. Heidelberg. Melissus Pál palotagróf címeres levele Höriböcken Hans és Gallus részére, XVIII. századi másolat, 2 példányban; 2. 1626. márczius 14. Bécs. II. Ferdinánd címeres levele Ujhelyi Mihály és János részére, XIX. sz. más. Kossuth Lajos iratain jelenleg a bélyegzés művelete folyik. Rendezés alatt állanak a Melczer, Tihanyi, Szirmay és Tallián családok levéltárjai. A Thaly család levéltárának lajstromozása befejeztetett, a Szent-Ivány családé befejezéséhez közeledik.